

Tietojenkäsittelyn perustutkinnon opetussuunnitelman uudistamistyö

Mäntän seudun koulutuskeskuksessa

Ojala Maria

Maaliskuu 2007

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) Ojala, Maria	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti			
	Sivumäärä 24	Julkaisun kieli Suomi		
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka			
Työn nimi Tietojenkäsittelyn perustutkinnon opetussuunnitelman uudistamistyö Mäntän seudun koulutuskeskuksessa				
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu,				
Työn ohjaaja(t) Seppänen, Marjukka				
Toimeksiantaja(t) Mäntän seudun koulutuskeskus				
Tiivistelmä Kehittämishankkeen kohteena oli tietojenkäsittelyn opetussuunnitelman uudistamistyö Mäntän seudun koulutuskeskuksessa. Uudistamistyön tarkoituksena oli päivittää opetussuunnitelma vastaamaan paremmin tämänhetkisiä työelämätarpeita. Tietojenkäsittelyalan ollessa nopeasti muuttuvaa oli tavoitteena tuoda enemmän pysyvää ammattitaitoa lisäävää osaamista, kuten yhteistyötaitoja ja yrittäjyyttä sekä ongelmanratkaisutaitoja. Opetussuunnitelmasta pyrittiin luomaan eheä kokonaisuus, jossa eri opintokokonaisuudet tukisivat toisiaan. Opetussuunnitelman uudistamistyö aloitettiin keväällä 2006 ja sen päivittämien jatkuu edelleen. Päämääränä on ammattiosaamisen näyttöjen ja opetussuunnitelman kytkeminen toisiinsa mahdollisimman saumattomasti. Opetussuunnitelman uudistamistyön aikana kokeiltiin uusia toimintamalleja mm. projektityöskentely ja opiskelijoiden osuuskuntatoiminta. Erityisesti projektityöskentelymallista saatiin hyviä kokemuksia ja tämä toimintamalli tullaan oppilaitoksessa vakiinnuttamaan ainakin tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa. Näiden lisäksi saatiin alulle Nuori Yrittäjyys -toiminnan käynnistäminen. Pääosa tästä toiminnasta käynnistyy kuitenkin vasta lukuvuonna 2007-2008.				
Avainsanat (asiasanat) opetussuunnitelmat, tietojenkäsittely, näyttötutkinnot				
Muut tiedot				

Author(s) Ojala, Maria	Type of Publication Development project report	
	Pages 24	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Re- evaluation of the core curriculum for the data processing program at Mänttä Regional Education Centre.		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) Seppänen, Marjukka		
Assigned by Mänttä Regional Education Centre		
Abstract The purpose of the development plan was the re-evaluation of the core curriculum for the data processing program at Mänttä Regional Education Centre. The purpose of the re-evaluation was to update the curriculum so as to better meet the needs of current work-life conditions. As data processing is rapidly changing, the goal is to instill an enduring professional competence in the field, along with the advancing of skills for cooperation, entrepreneurship and problem solving. It was attempted to construct a curriculum in its entirety, wherein individual study units support one another. The re-evaluation of the curriculum was begun in the spring of 2006 and its updating still continues. The main objective is an as seamless a connection as possible between a demonstration of professional competence and the curriculum. New activity models, such as working in projects and student-run cooperative ventures, were tried during the curriculum re-evaluation period. Project work provided especially good results and, at least in the data processing program, this activity will be used by the school, In addition the Young Entrepreneur program is also being utilized. The main portion of the program will, however, begin during the 2007-2008 school year.		
Keywords data processing, curriculum		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	1
2	TAUSTAA	2
2.1	OPETUSSUUNNITELMAJÄRJESTELMÄ JA OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	2
2.2	OPPILAITOS	4
2.3	DATANOMIN TYÖNKUVAN MUUTOS JA TULEVAISUUDEN VISIOT	5
3	OPETUSSUUNNITELMA.....	6
3.1	PERUSTEET.....	6
3.2	TAVOITE.....	7
4	YRITTÄJYYS OPETUSSUUNNITELMASSA.....	8
4.1	LUPA YRITTÄÄ -PROJEKTI MUKANA OPETUSSUUNNITELMATYÖSSÄ	8
4.1.1	Osuuskunta <i>Far Sight</i>	8
4.1.2	Nuori yrittäjyys	9
4.2	PROJEKTIOPPIMINEN JA TIIMITYÖSKENTELY	10
5	YHTEISET AINEET OSANA AMMATILLISTEN AINEIDEN OPINTOKOKONAISUUKSIA	10
5.1	TALOUSHALLINTO.....	11
5.2	OIKEUSOPPI.....	11
6	TYÖSSÄOPPIMINEN.....	12
6.1	YHTEISET TOIMINTAOHJEET TOISEN ASTEEN TYÖSSÄOPPIMISEN TOTEUTTAMISEEN.....	12
6.1.1	Työssäoppimisen toteutus	13
6.1.2	Työssäoppimisen perehdyttäminen sekä valvonta ja ohjaus.....	14
7	AMMATILLISEN OSAAMISEN NÄYTÖT OSAKSI OPETUSSUUNNITELMAA.....	14
7.1.1	Arvioinnin kohteet ja -kriteerit	15
7.1.2	Arvioinnin toteuttaminen	15
7.1.3	Näyttöjen suunnitteleminen, toteuttaminen ja arvioiminen	17
7.1.4	Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen yhteensovittaminen	18
7.1.5	Näytön arviointi.....	18
7.1.6	Arvioijien ohjaaminen ja perehdyttäminen.....	19
7.1.7	Opiskelijan tukeminen ja ohjaaminen ammattiosaamisen näytöissä.....	19
7.1.8	Ohjaus ja tuki ennen ammattiosaamisen näyttöä	20
7.1.9	Ohjaus ja tuki ammattiosaamisen näytön alussa ja aikana	21
7.1.10	Ohjaus ja tuki ammattiosaamisen näytön jälkeen.....	21
8	POHDINTA.....	22
	Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630.....	24

1 Johdanto

Kehittämishankkeen kohteena oli tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opetussuunnitelman uudistamistyö. Koska Mäntän seudun koulutuskeskuksen tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opetussuunnitelman edellinen versio on vuodelta 2000 ja sitä on viimeksi päivitetty vuonna 2003, tarve sen muuttamiseen tämän hetken työelämän tarpeita vastaavaksi tuli ajankohtaiseksi keväällä 2005. Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöön ottaminen viimeistään elokuussa 2006 alkavassa koulutuksessa lisäsi myös paineita opetussuunnitelman uudistamiseen.

Opetussuunnitelmasta haluttiin luoda sellainen, että se toimisi niin lähiopetuksessa kuin verkko-opetuksessakin. Erityisesti haluttiin tuoda yrittäjyyttä lähemmäksi käytäntöä ja sen vuoksi yrittäjyys tuotiin opetussuunnitelmassa näkyvästi osaksi mukaan myös ammatillisten aineiden opintokokonaisuuksia.

Haasteellisinta oli kuitenkin luoda sellainen opetussuunnitelma, jonka avulla opiskelija pystyy saavuttamaan työelämässä tarvittavat perustaidot myös valmistuttuaan. Erityisesti tietojenkäsittelyn alalla kehitys etenee nopeaa vauhtia ja jopa muutaman vuoden päässä työtään aloittelevan työntekijän työnkuvaa voi joltain osin olla vaikeaa hahmottaa. Erityisen tärkeää on siis ohjata opiskelijaa oppimaan itsenäisesti uutta, etsimään jatkuvasti laajentuvasta tietomäärästä omaan työnkuvaansa liittyvät tähdellisimmät asiat sekä vahvistaa ja harjoittaa opiskelijan kykyä ratkaista ongelmia. Lisäksi työhyvinvoinnin, työyhteisön jäsenenä toimimisen sekä oman ajankäytön hallinnan opettamisella on tärkeä merkitys siihen, kuinka opiskelija tulee jaksamaan työelämäänsä siirryttyään. Näihin viimeksi mainittuihin ei opetussuunnitelman perusteissa viitata kuin lyhyesti, mutta niiden vahvasti vaikuttaessa sekä työntekijään, työyhteisöön sekä työnantajaan, ei niiden merkitystä voi väheksyä.

2 Taustaa

2.1 Opetussuunnitelmajärjestelmä ja opetussuunnitelman perusteet

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmä muodostuu tutkintokohtaisista opetussuunnitelman perusteista, opetussuunnitelmasta sekä niiden pohjalta tehtävistä henkilökohtaisista opiskelusuunnitelmista.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/98 määrää valtioneuvoston päättämään koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä yhteisistä opinnoista ja niiden laajuuksista. Opetushallitus puolestaan päättää kunkin ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman perusteista. Oppilaitosten omat tutkintokohtaiset opetussuunnitelmat on laadittu noudattaen opetushallituksen päättämiä opetussuunnitelman perusteita. Henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat laaditaan yhdessä opiskelijan kanssa ottaen huomioon opiskelijan edelliset opinnot sekä muu aiemman osaamisen tunnistaminen.

Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää oppilaitoksen yhteisen, eri tutkinnoista riippumattoman näkemyksen arvoista ja toiminnan kehittämisstrategioista. Siinä kerrotaan oppilaitoksen valitsemat toimintatavat opetussuunnitelman perusteissa määrättyihin asioihin.

Opetushallitus määrittelee tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opetussuunnitelman perusteissa seuraavaa:

Sen mukaan, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/98 2§, 5§) ja valtioneuvoston päätöksessä (VnP 213/1999) on säädetty, ammatillisen peruskoulutuksen tulee antaa opiskelijalle laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin ja erikoistuneemman osaamisen ja työelämän edellyttämän ammattitaidon yhdellä tutkinnon osa-alueella siten, että hän voi tutkinnon suoritettuaan sijoittua työelämäänsä, suoriutua alansa vaihtelevista tehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan läpi elämän. Yhteistyöllä elinkeinoelämän ja työpaikkojen kanssa tulee varmistaa, että koulutus vastaa työelämän ammattitaitovaatimuksia. Koulutuksen tulee edistää työllistymistä ja mahdollisuuksia ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi.

Koulutuksen tulee kannustaa opiskelijaa harrastuksiin ja persoonallisuuden kehittämiseen sekä tukea jatko-opintovalmiuksia tarjoamalla hänelle monipuolisia vapaasti valittavia opintoja. Koulutuksessa tulee luoda avoin ja myönteinen oppimisympäristö, jossa elämäntaidot vahvistuvat ja opiskelijasta kehittyy vastuuntuntoinen ja velvollisuuksistaan huolehtiva kansalainen ja työyhteisön jäsen.

Opetussuunnitelman laatua voidaan mitata seuraavilla kriteereillä:

- on kirjoitettu ymmärrettävällä kielellä
- sisältää selkeän kokonaiskuvauksen tutkinnon muodostumisesta (120 ov:n opinnot)
- mahdollistaa opetussuunnitelman perusteiden mukaisen yhteisten, ammatillisten ja vapaasti valittavien opintojen valinnaisuuden
- sisältää tutkintoon kuuluvien opintojen tarjonnan koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa
- ilmaisee, miten valinnaisuuden tarjonnassa tehdään yhteistyötä eri tahojen, kuten lukion kanssa
- ilmaisee oppilaitoksen mahdollisen profiloitumisen
- sisältää tutkintoon sovelletun aiempien opintojen hyväksilukemisen suunnitelman
- sisältää suunnitelman tutkintoon kuuluvien opintojen järjestämisestä, lähi- tai etäopetuksena, itsenäisenä työskentelynä, jne
- sisältää suunnitelman menetelmällisistä ratkaisuista, kuten työssäoppiminen, projektit, verkko-opinnot jne.
- sisältää opintojen jaksotussuunnitelman
- sisältää opinnoissa etenemisen ehdot, mikäli niitä asetetaan
- sisältää suoritukset, jotka vaaditaan opintokokonaisuuksien arvosanojen saamiseksi

Perinteisessä oppiainejakoisessa, opintojaksoperustaisessa opetussuunnitelmassa tutkintoon johtavat opinnot luetellaan oppiaineittain, opintojaksoina sekä kursseina ja opinto-oppaaseen kirjataan kurssien sisällöt. Kokoavana periaatteena voi olla esimerkiksi oppiaineen sisäinen luokittelu. Opetussuunnitelma saattaa sisältää myös monialaisia opintokokonaisuuksia.

Moduuliopetussuunnitelmassa opintojaksot kootaan yhteen pakollisiksi tai vallinnaisiksi osakokonaisuuksiksi. Jokainen moduuli muodostaa yhtenäisen osaamisalueen, joka tulee suorittaa kokonaisuutena.

Juonneopetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksia ei määritellä yksittäisinä opintojaksoina tai osaamisalueina, vaan läpi tutkinnon tai sen osan kulkevinä monitieteisinä tai useista oppiaineista koostuvina asiantuntijuuden ydinkokonaisuuksista. Ongelmaperustainen opetussuunnitelma perustuu juonnemalliin. Projektiopetussuunnitelma on samoin yksi juonneopetussuunnitelman tyyppi (Karjalainen 2003.)

Ongelmaperustainen oppiminen (Problem Based Learning) on mainittu usein viime vuosikymmenten tärkeimmäksi koulutukselliseksi innovaatioksi erityisesti ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen alueella. Se on nähty ennen kaikkea koulutus- ja oppimiskulttuuria uudistavana strategiana, jonka tavoitteena on koulutuksen ja työelämän osaamisvaatimusten integrointi koulutusprosessissa. Koska työelämän ongelmat eivät noudata oppiaineiden rajoja, on myös koulutuksessa opittava ratkaisemaan ongelmia luonnollisella tavalla - sellaisina kun niitä kohdataan tulevaisuudessa ammatillisissa käytännöissä. Sen sijaan, että oppiainekohtaista tietoa opeteltaisiin ulkoa, koulutusta ja työelämää pyritään lähentämään toisiinsa opetus- ja oppimiskäytäntöjen kautta. (Poikela E. 2002; Poikela S. 2003).

Ongelmaperustaisessa oppimisessä korostuu ryhmässä oppiminen ja itsenäinen tiedonhankinta.

Opiskelijat työskentelevät tutoropettajien ohjaamissa 8-12 hengen tutorryhmissä. Ryhmä tutkii ja selvittää yhdessä työelämästä nousevia kysymyksiä, ongelmia tai skenaarioita. Nämä on suunniteltu siten, että niiden tutkimisen kautta omaksutaan opintojakson tavoitteiden kannalta keskeiset sisällöt. Ryhmä määrittelee omat oppimistavoitteensa, ja opiskelijat vastaavat omasta oppimisprosessistaan. Opintojakson tutoropettajat ovat opiskelijoiden oppimisprosessin tukijoina ja resurssina. Tutoriaalin (oppimista ohjaavan "käsikirjoituksen") ympärille rakennetussa ryhmätyöskentelyssä opiskelijat hankkivat, jakavat ja jäsensivät tietoa sekä oppivat samalla työelämän kannalta tärkeitä kommunikaatio- ja yhteistyötaitoja. Oppimista tuetaan mm. ohjatulla ryhmäopetuksella, teoreettisilla katsauksilla, työpajatyöskentelyllä, harjoituksilla, harjoittelulla sekä tutustumiskäynneillä.

2.2 Oppilaitos

Mäntän seudun koulutuskeskus on monialainen toisen asteen oppilaitos, jossa verkko-oppimista käytetään laajasti lähiopetuksen tukena. Täysin verkko-opetuksessa suoritettavia tutkintoja ovat liiketalouden perustutkinnon sekä tietojenkäsittelyn perustutkinnon virtuaalilinjat. Koko oppilaitoksessa työssäoppimisen valvonta ja yhteydenpito sekä työssäoppijoihin sekä työpaikkaohjaajiin pyritään mahdollisimman pitkälle hoitamaan verkossa toimivan oppimisympäristön avulla. Myös monet päiväopiskelun opintojaksot ovat verkko-oppimisympäristössä, jolloin tuetaan opiskelijoiden mahdollisuutta suorittaa kurssi, vaikka opiskelija olisi estynyt esimerkiksi sairauden vuoksi osallistumaan lähiopetukseen.

Mäntän seudun ammatilliselle kuntayhtymälle myönnettyssä koulutuksen järjestämisluvassa annetaan koulutuksen järjestäjälle oikeus järjestää koulutusta lähi-, etä- ja monimuoto-opetuksena ja työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Mäntän seudun koulutuskeskuksen tarjoama koulutus sisältää lähiopetusta (päivä- ja iltapetus) sekä etä- ja monimuoto-opetusta. Opetusta tarjotaan myös verkko-opintoina.

Mäntän seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä tukee tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kehittämistä. Mäntän seudun koulutuskeskuksella on toimintaa ohjaava tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategia.

2.3 Datanomin työnkuvan muutos ja tulevaisuuden visiot

Datanomit toimivat monenlaisissa tietojenkäsittelyn tehtävissä. Yleisimmin datanomit sijoittuvat kuitenkin yritysten ja yhteisöjen atk-tukeen ja markkinointimateriaalin suunnittelu- ja toteuttamistehtäviin sekä atk-tuotteiden suunnittelu- ja myyntityöhön. Myös oman yrityksen perustaminen on yleistä.

Datanomin työ vaatii tulevaisuudessa entistä enemmän ongelmanratkaisukykyä, joustavuutta, itsenäistä työtettä sekä jatkuvaa oman osaamisen päivittämistä. Datanomi toimii tulevaisuudessa todennäköisimmin atk-alan moniosaajana tai hyvin spesifisen osaamisalueen osaajana. Tämä asettaa koulutukselle haasteen, jonka toteuttamista vaikeuttavat alati pienenevät opetusresurssit.

3 Opetussuunnitelma

3.1 Perusteet

Tietojenkäsittelyn perustutkinto muodostuu nykyisellään 20 opintoviikon yhteisistä aineista. Yhteiset aineet ovat opintokokonaisuus, joka on kaikille toisen asteen opiskelijoille samansisältöinen. Se sisältää yleissivistäviä aineita kuten matematiikka, äidinkieli, vieraat kielet, liikunta, taide- ja kulttuuri, fysiikka ja kemia. Sisältöön kuuluu myös yritystietoa sekä työelämätietoa ja yhteiskuntatietoa

Ammatilliset opinnot laajuudeltaan 90 opintoviikkoa jakautuu tutkinnon yhteisiin ammatillisiin opintoihin sekä koulutusohjelman eriytyviin ammatillisiin opintoihin. Tämän lisäksi perustutkintoon kuuluu 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia opintoja. Yhteensä perustutkinnon laajuus on siis 120 opintoviikkoa.

Yhteiset ammatilliset opinnot jakautuvat 40 opintoviikon liiketoiminnan opintokokonaisuuteen sekä samankokoiseen tietojärjestelmien käyttö ja kehittäminen opintokokonaisuuteen.

Yhteiset ammatilliset opinnot on tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa yhteisten opintojen kanssa haastavin kokonaisuus opiskelijoiden opiskelumotivaation kannalta. Yleensä näiden opintokokonaisuuksien sisältöä opiskelijat eivät pysty täysin hahmottamaan ammattitaitovaatimuksiinsa. Opinnot ovat myös usein opiskelujen alkuvaiheessa erityisesti yhteisten opintojen kohdalla. Yhteiset opinnot pyritään järjestämään ensimmäisen vuoden opintoihin, koska tällöin saavutetaan hyöty niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka vaihtavat opintolinjaansa tai tulevat opiskelemaan suoraan toisen vuoden opiskelijaksi hankittuaan jo aikaisemmin muun perustutkinnon.

Tämä järjestely kuitenkin vaikeuttaa ensimmäiseen tutkintoon opiskelevien tutkinnon sisällön ymmärtämistä. Koska omasta tulevasta ammattiosaamisesta ei vielä ole muodostunut lainkaan kuvaa, on vaikeaa

mieltää myös yhteisten sekä liiketoiminnan opintokokonaisuuksien sisältöjen nivoutumista ammattiosaamiseen.

3.2 Tavoite

Oppiminen perustuu tiedon monipuoliseen rakentamiseen, yhteistyöhön, merkityksellisen tiedon ymmärtämiseen sekä todellisuuden hallintaan. Korkeatasoinen oppiminen edellyttää opiskelijalta aktiivista työskentelytapaa, jossa hän tulkitsee kriittisesti havaintojaan sekä tuottaa uutta tietoa aikaisemman tietonsa ja kokemustensa pohjalta.

Opiskelijan oppimisen tavoitteena on monikerroksisen ja laaja-alaisen tiedon hallinta. Tämä edellyttää sekä opiskeluun sitoutumista että uuden ajattelutavan omaksumista ja soveltamista. Tiedon monikerroksisuuteen sisältyy ammatillisen toiminnan tietopuolinen perusta ja harjaantumisen kautta saavutettu käytännön taitojen hallinta

Sen lisäksi, mitä laissa ja asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (L 601/2005, 30 §, A 603/ 2005, 12 a §) on säädetty, tulee osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa. Osaamisen tunnustamisen edistämiseksi on kehitettävä erilaisia sitä helpottavia arviointimuotoja.

Oppilaitoksessa on verrattava, että tunnustettavat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Jos muualla suoritetuista opintokokonaisuuksista tai muutoin hankitusta koko opintokokonaisuuden kattavasta osaamisesta ei ole arvosanaa, tulee järjestää arviointi. Tarvittaessa opiskelijan on osoitettava osaamisen vastaavuus ammattiosaamisen näytöllä.

Aikaisemman osaamisen tunnustamisen helpottamiseksi on opetussuunnitelma rakennettava siten, että osaaminen on sieltä helposti löydettävissä. Opetussuunnitelman opintokokonaisuuksien sisältö on avattava huolella ja tavoitteet kirjoitettava joka tasolla selkeästi esiin. Voimassa olevassa opetussuunnitelmassa oli sisältöihin ja tavoitteisiin kirjattu

sovelluskohtaisesti mitä määrättyihin osaamistavoitteisiin oli opiskelijan osattava.

Uudessa opetussuunnitelmassa sisältöjen ja tavoitteiden tulee olla kirjoitettuna siten, ettei tavoitteiden saavuttamiseen tarvita minkään erityisen sovellusohjelman osaamista. Kyseisen aihealueen osaaminen ja soveltaminen jotain sovellusta hyväksikäyttäen riittää.

4 Yrittäjyys opetussuunnitelmassa

Yrittäjyydellä on merkittävä osuus nykypäivän ja tulevaisuuden työelämässä. Tämän vuoksi halusimme tuoda yrittäjyuden entistä kiinteämpänä kokonaisuutena myös tietojenkäsittelyn perustutkinnon opintoihin. Ajatuksena on kytkeä yrittäjyys entistä vahvemmin ammatillisiin aineisiin oikeiden työtehtävien kautta.

4.1 Lupa yrittää -projekti mukana opetussuunnitelmatyössä

Oppilaitoksessamme on 1.8.2005 alkanut Lupa Yrittää - projekti, jonka tavoitteena on saada yrittäjyys osaksi opiskelijoidemme arkipäivää. Projekti toteutetaan yhteistyössä Pohjois-Pirkanmaan koulutusinstituutin kanssa. Projektin tavoitteena on tuoda yrittäjyys osaksi oppilaitoksien arkipäivää. Yritystoiminnan avulla tuetaan opiskelijoiden kasvamista siihen, että työhön liittyy aina yrittäminen, oli se sitten sisäistä yrittäjyyttä tai ulkoista yrittäjyyttä.

Yhtenä projektin tavoitteista on yrittäjyyden sisään kirjoittaminen opetussuunnitelmiin. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman kohdalla tämä käytännössä tarkoittaa yrittäjyyden ja yrittäjämäisten työtapojen opettamista ammatillisten aineiden sisällä.

Opetussuunnitelman päivittämisen yhteydessä otettiin myös vahvasti kantaa siihen, kuinka paljon opetuksessa haluttiin painottaa yrittäjyyttä. Tämä nähtiin tärkeäksi. Yrittäjyyttä ja yrittäjähenkisyyttä haluttiin tuoda esiin monella tavalla.

4.1.1 Osuuskunta Far Sight

Yksi tärkeimmistä on Lupa Yrittää –projektin alkuun saattama osuuskunta, jonka markkinoinnista ja työtilaisuuksien hankkimisesta vastaavat opiskelijat itse. Osuuskunnassa työskenteleminen kuuluu pakollisina liiketalouden perustutkinnon opiskelijoille ammatillisten vapaavalintaisten opintojen yhteydessä, mutta myös tietojenkäsittelyn perustutkinnon opiskelijat voivat ja heitä kannustetaan liittymään osuuskuntaan. Osuuskunta mahdollistaa omien siipien ja yrittäjyyden kokemisen turvallisissa puitteissa tuttujen ihmisten kanssa.

4.1.2 Nuori yrittäjyys

NY-Vuosi yrittäjänä -ohjelmassa 14–20 -vuotiaat nuoret perustavat lukuvuoden ajaksi oikealla rahalla toimivia harjoitusyrityksiä, jotka tuottavat palveluja tai tuotteita. Ohjelmassa nuoret saavat oma-aloitteisesti suunnitella yrityksensä liikeidean sekä toteuttaa sen mukaista yritystoimintaa lukuvuoden ajan. Harjoitusyritys toimii oppimisen tarinana, jonka avulla nuoret harjoittelevat ryhmätyöskentelyä, ongelmanratkaisua ja muita työelämässä tarvittavia taitoja käytännön tilanteissa.

Jokaisella harjoitusyrityksellä on liike-elämästä neuvonantaja, jonka tehtävänä on tukea nuoria harjoitusyrityksen toimintaan liittyvissä kysymyksissä tuomalla esiin omia näkemyksiään ja antamalla palautetta nuorten omista ideoista. Täten nuoret voivat oman toiminnan kautta tutustua liike-elämään ja kehittää vuorovaikutustaitojaan.

Oppiminen käytännön toiminnan avulla tarjoaa oppilaille realistisen näkökulman asioihin ja auttaa heitä luomaan uusia, innovatiivisia lähestymistapoja kohtaamiinsa haasteisiin.

Nuori yrittäjyys – ohjelma kasvattaa yhteis- ja ryhmätyötaitoja, kommunikaatiotaitoja Markkinointiosaamista, luovuutta, itsetuntoa, omatoimisuutta, vastuuntuntoa, sitoutumista, riskinsietokykyä ja tavoitteellisuutta.

Nuori yrittäjyys – ohjelmaa on kokeiltu Mäntän seudun koulutuskeskuksessa lukuvuonna 2006–2007 ja se on osoittautunut hyväksi tavaksi tuoda

yrittäjyyttä osaksi opetusta. Ensi lukuvuonna aiomme tarjota tätä mahdollisuutta myös sekä valmistuville että toisen vuoden opiskelijoille yhdeksi vapaavalintaiseksi tai ammatillisesti vapaavalintaiseksi opintokokonaisuudeksi. Yhtenä vaihtoehtona on tullut esille erityisesti tietojenkäsittelyn koulutusohjelman yhteydessä liittää NY-toiminta osaksi liiketoiminnan opintokokonaisuutta, jolloin yrittäjyyttä sekä yrittäjämäistä toimintaa voitaisiin oppia käytännön kautta. Myös ammattiosaamisen näyttöihin liittyvä liiketoiminnan näyttö voitaisiin toteuttaa NY-yrityksen toiminnoissa.

4.2 Projektioppiminen ja tiimityöskentely

Opetussuunnitelmaan osittain uutena kokonaisuutena tuotiin projektityö ja tiimimalli. Tämä työskentelytapa pyritään tuomaan opiskelijoille tutuksi jo opintojen alkuvaiheessa. Tällöin opiskelijat tutustutetaan projektityöhön heille mielekkään ja omista kiinnostuksen kohteista lähtevän CASE:n kautta.

Opiskelijat ryhmänä päättävät projektinsa kohteen ja toteuttamistavan, jakavat vastuualueet ja aikatauluttavat projektin. Opettajat toimivat valmentajina ja ohjaavat vain tarvittaessa. Tavoitteena on luoda opiskelijoille mielekäs oppimiskokemus projektissa toimimisesta, jolloin mahdollistetaan myöhemmät ammatilliset projektityöhön perustuvat asiakaslähtöiset opetuskokonaisuudet.

Keväällä 2007 toteutettiin opiskelijoiden järjestämä viikonlopun mittainen lan - pelitapahtuma. Opiskelijat rakensivat tapahtumaa varten langattoman verkon, hoitivat markkinoinnin ja ohjasivat sekä toimivat laitetukena itse tapahtumassa. Oppimiskokemusta opiskelijat pitivät hyvänä. Opiskelijat myös sitoutuivat projektiin ja toimivat vastuullisesti. Tämä kokemus antoi mukana oleville opettajille näkemystä siihen, millainen hyöty tällaisilla opiskelijoita motivoivilla projekteilla on oppimishalukkuuteen ja opittavien asioiden omaksumiseen.

5 Yhteiset aineet osana ammatillisten aineiden opintokokonaisuuksia

Yhteisiä aineita pyritään integroimaan ammatillisten aineiden opintokokonaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan. Yhteiset aineet ovat usein sijoitettuna opintojen alkuvaiheeseen erillisiksi kokonaisuuksiksi. Samoin on myös tietojenkäsittelyn perustutkintoon sisältyvä 20 opintoviikon liiketoiminnan opintokokonaisuus, jonka sisältönä on yrittäjyyttä, taloushallintoa, markkinointia ja muita opintoja, jotka jäävät muista ammatillisista opinnoista irrallisiksi kokonaisuuksiksi. Opiskelijoiden on vaikea mieltää näiden opintojaksojen tavoitteita osaksi omaa tulevaa ammattiosaamistaan, koska heillä ei ole riittävää pohjaa ymmärtää näiden opintojen merkitystä.

Tämän vuoksi on pyrittävä tarjoamaan opiskelijoille näitä opintoja integroituna niihin opintojaksoihin ja – kokonaisuuksiin joiden vuoksi opiskelijat kyseiselle linjalle ovat hakeutuneet. Seuraavaksi käsittelen muutamaa opintojaksoa ja niiden integroimista käytännön opetuksessa muihin ammatillisiin aineisiin.

5.1 Taloushallinto

Taloushallinnon opintoihin kuuluvat kirjanpidon ja palkanlaskennan osiot ovat erityisen hankalia erityisesti juuri peruskoulunsa päättäneen nuoren omaksua. Omasta taloudenpidosta ei vielä ole kokemusta eikä työelämässäkään ole päässyt vielä näitä taitoja harjoittamaan. Tällöin on tärkeää kytkeä näitä opintoja esimerkiksi multimedia- tai websivusto-projekteihin.

Kun opintojakson aikana on kyseessä oikea asiakaslähtöinen työ, on helpompaa mieltää miksi kannattavuudenlaskentaa, kirjanpitoa ja palkanlaskentaa on osattava ja samalla näitä pystyy peilaamaan juuri tähän omaan työhön.

5.2 Oikeusoppi

Juridiset opinnot ovat myös usein niitä opintoja, joiden merkitystä omaan työhön ja työtehtäviin ei ymmärretä. Tällöin myös motivoituminen kyseisiin opintoihin on vaikeaa. Kun opinnot ainakin osittain kytetään muihin ammatillisiin opintoihin käytännön työtehtävien kautta ymmärrys kasvaa ja yhteydet asioiden välillä selkeytyvät.

Opiskelijan tuottaessa omaa materiaaliaan, esimerkiksi piirroksia tai valokuvia asiakkaan projektiin, aineenopettajaa käytetään konsulttina sopimuksiin ja tekijänoikeuksiin liittyvissä asioissa. Samoin tapahtuu myös, kun halutaan käyttää muiden tuottamaa materiaalia. Asiakasprojekteissa myös erilaiset sopimukset ja niissä huomioitavat seikat käydään läpi aineenopettajan kanssa.

6 Työssäoppiminen

Mäntän seudun koulutuskeskuksen työssäoppimisen järjestämissuunnitelma sisältää kuvauksen työssäoppimisen toteuttamisesta oppilaitoksessamme. Tavoitteena on luoda mahdollisimman yhtenäinen käytäntö työssäoppimisen toteuttamiseen oppilaitoksessa jokaisen perustutkinnon osalta. Osastolla on kirjattu opettajien vastualueet työssäoppimisen järjestämiseen ja kehittämiseen liittyvissä asioissa.

6.1 Yhteiset toimintaohjeet toisen asteen työssäoppimisen toteuttamiseen

Työssäoppimista säätelevät:

- Laki ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998) (L 601/2005)
- Asetus ammatillisesta koulutuksesta (A 811/98) (A 603/2005)

Työssäoppimista sivuavat lait ja asetukset:

- Opintotukilaki (L 65/1994 ja opintotukiasetus (A 260/1994)
- Laki ja asetus lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta (L 48/1997)
- Laki nuorista työntekijöistä (L 998/1993, muutettu 754/98) ja asetus nuorten työntekijöiden suojelusta (A 508/1986, muutettu 679/90 ja 1428/93)

- Asetus nuorille vaarallisten töiden esimerkkiluettelosta (A 128/2002)
- Työturvallisuuslaki (L 738/2002)
- Vahingonkorvauslaki (L 412/1974)
- Laki opiskeluun liittyvistä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta (L 1318/2002)

Työssäoppimisen järjestämisessä työelämäyhteistyö ja oppilaitosten yhteinen alueellinen kehittäminen korostuu ja sitä pystytään tukemaan erilaisten projektien avulla. Tästä esimerkkinä Työssä1 ja Työssä2 – projektit joiden avulla on sekä koulutettu työpaikkaohjaajia vier-, verkko-, ja lähikoulutuksina että luotu opettajille mahdollisuus työelämäjaksoilla luoda kontakteja työelämään ja päivittää näkemystään tämän päivän työelämästä.

6.1.1 Työssäoppimisen toteutus

Opetussuunnitelmaan sisällytetään työssäoppimisen järjestämissuunnitelma sekä näyttöjen toteuttamissuunnitelma. Työssäoppiminen voidaan toteuttaa yhdessä tai useammassa jaksossa ja / tai työpaikassa. Jaksot voidaan sijoittaa opiskelun eri vaiheisiin koko opiskelun ajalle. Työssäoppimisen painopiste on opintojen loppupuolella ja sen avulla tehostetaan opiskelijoiden työllistymistä. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa työssäoppimaan lähdetään vasta toisen vuoden aikana. Näin mahdollistetaan mahdollisimman laadukas työssäoppimispaikka opiskelijalle hänen hallitessaan jo osan perustutkinnon tietosisällöstä.

Uudessa opetussuunnitelmassa työssäoppimisen osuutta tullaan kasvattamaan 20 opintoviikosta 24 opintoviikkoon. Opiskelijat ovat olleet pääsääntöisesti tyytyväisiä työssäoppimisjaksoihinsa. Tieto puoltaa työssäoppimisen lisäämistä ja lisääntynyt työssäoppimisaika antaa samalla opettajille resursseja ammattiosaamisen näyttöjen asianmukaiseen suunnitteluun. Näytöt ovat erityisesti tietojenkäsittelyn puolella vahvasti yksilöitävä. Mäntän seudun koulutuskeskuksen toiminta-alueella olevien ammatillisesti oikein suuntautuneiden työssäoppimispaikkojen määrän ollessa

rajallinen vaatii näyttöjen suunnittelu ja toteutus aina yksilöllisen näyttösuunnitelman.

6.1.2 Työssäoppimisen perehdyttäminen sekä valvonta ja ohjaus

Ennen työssäoppimisjaksoa opiskelija perehdytetään työssäoppimiseen oppilaitoksen tietoverkosta saatavan **opiskelijan oppaan** –avulla. Opiskelijalle kopioidaan aineisto, joka kulkee mukana työssäoppimisen kansiossa kaikilla työssäoppimisjaksoilla. Työssäoppimista valvova opettaja pitää seurantaä siitä, mitä työssäoppija on tehnyt, missä ja millä tavalla. Dokumentointi ja ohjaus tekee työssäoppimisprosessin kaikille osapuolille näkyväksi, mahdollistaa kokemusten vaihtamisen eli yhteisöllisen oppimisen, systematisoi työssäoppimisjärjestelyjä, tekee työssäoppimisen tavoitteet yrityksille ja opiskelijoille näkyviksi, parantaa oppilaitoksen ja työpaikkojen välistä yhteistyötä ja kokonaisuudessaan parantaa työssäoppimisen laatua.

7 Ammatillisen osaamisen näytöt osaksi opetussuunnitelmaa

Ammattiosaamisen näytöt toteutetaan pääosin työssäoppimisen aikana. Koko tutkinnon kattava suunnitelma ammattiosaamisen näytöistä sisällytetään tutkintokohtaiseen opetussuunnitelmaan. Näyttöjen toteutussuunnitelmat laaditaan yhdessä työpaikkojen ja opiskelijoiden kanssa hvvissä ajoin ennen niiden suunniteltua ajankohtaa.

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijoiden oppimista, työskentelyä ja osaamista tulee arvioida monipuolisesti (L 601/2005, 25 §)

Arvioinnin tulee tukea opiskelijan myönteisen minäkuvan vahvistumista ja kasvua ammatti-ihmisenä. Arvioinnin on perustuttava opiskelijan omaan itsearviointiin sekä opiskelijan ja opettajien väliseen arviointikeskusteluun,

johon työssäoppimisen ajalla ja ammattiosaamisen näyttöjen osalta myös työpaikkaohjaajat osallistuvat.

Arvioinnin tulee opiskelijan ohjauksen lisäksi tuottaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opettajille, työnantajille ja jatko-opintoihin pyrkimistä varten.

7.1.1 Arvioinnin kohteet ja -kriteerit

Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit johdetaan tietojenkäsittelyn opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteissa esitetyistä tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä opintokokonaisuuksittain.

Arviointi kohdistuu työprosessien, työtehtävien (työmenetelmien, välineiden, materiaalin), työn perustana olevan tiedon ja työturvallisuuden hallintaan sekä yhteisiin painotuksiin ja kaikille aloille yhteiseen ydinosaamiseen.

Tutkintokohtaisessa opetussuunnitelmassa määritellään näytön ja muun arvioinnin suhde annettaessa opiskelijalle opintokokonaisuuden arvosanaa.

7.1.2 Arvioinnin toteuttaminen

Kaikki opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opiskelijan opintoihin kuuluvat opintokokonaisuudet arvioidaan ja kaikkien ammatillisten opintojen opintokokonaisuuksien keskeinen osaaminen tulee osoittaa ammattiosaamisen näytöillä työelämän toimintakokonaisuuksina eli tekemällä käytännön työtehtäviä. Kun opiskelijat on opintojensa aikana oppineet näkemään ja käsittelemään asioita kokonaisuuksina ei vain yksittäisinä kursseina on ammattiosaamisen näytönkin antaminen huomattavasti joustavampaa ja näytön aikana voidaan osoittaa useammankin opintokokonaisuuden osaaminen.

Opiskelijan opintosuoritusten ja osaamisen arvioinnista päättää arvioitavien opintojen opetuksesta vastaava opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Tutkintoon sisältyvästä työpaikalla käytännön työtehtävien

yhteydessä järjestettävän koulutuksen arvioinnista päättävät opetuksesta vastaava opettaja ja työnantajan nimeämä henkilö yhdessä.

Opiskelijan arvioinnin tulee olla laadullista eli opiskelijan osaamista verrataan opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin. Opintokokonaisuuksien arvosanoja ei siis lasketa opintojaksojen keskiarvona, vaan arvioidaan prosessia ja painotetaan loppuvaiheen osaamista. Opiskelijan osaamista arvioidaan muun arvioinnin ohella ammattiosaamisen näytöillä (L 601/2005, 25 §). Opintokokonaisuuden osa on voitava hyväksyä suoritetuksi myös ilman arvosanaa. Tällöin on varmistettava, opiskelijalle pystytään antamaan opintokokonaisuudesta arvosana.

vaadittavat opintosuoritukset (M 32/011/2005 luku 6).

Opintokokonaisuuden arvosanaa päätettäessä ammattiosaamisen näytön arvioinnilla on merkittävä osa kokonaisuuden arvioinnissa. Muu arviointi perustuu esimerkiksi kokeisiin, projektitöihin, oppimistehtäviin, työpäiväkirjoihin, portfolioihin, opinnäytetöihin tai muihin kirjallisiin tehtäviin, joilla opiskelijan osaamista arvioidaan. Mikäli osaaminen on mahdollista luotettavasti arvioida ammattiosaamisen näytöillä, muusta arvioinnista voidaan luopua. Tämä pätee myös yhteisten opintojen arviointiin. Joissakin tapauksissa opintokokonaisuuden arvosana voi muodostua pelkän näytön perusteella. Edellytyksenä on, että ammattiosaamisen näyttö kattaa laajasti opintokokonaisuuden sisällön, ja näyttötilanne mahdollistaa luotettavan osaamisen arvioinnin.

Arvioinnissa huomioidaan myös opiskelijan itsearviointi ja arviointikeskustelut, joita tulee käydä riittävän usein. Itsearvioinnin ja arviointikeskusteluiden tulee perustua opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Arviointikeskustelussa tulee olla mukana opiskelija ja opettaja ja työssäoppimisen ajalta myös työssäpaikkaohjaaja. Ammattiosaamisen näyttöjen arviointiin osallistuvat opiskelija, työssäoppimista ohjaava opettaja ja/tai joku opintokokonaisuuden opettajista ja/tai työelämän edustaja yhdessä tai erikseen.

Opetuksen aikana tehdyn oppimisprosessin arvioinnin tavoitteena on selvittää, missä arvioinnin tavoitteisiin on päästy ja missä edellytetään kehittymistä. Tämän arvioinnin ei pidä vaikuttaa opintokokonaisuudesta annettavaan arvosanaan.

Arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Koska opiskelijat osaavat ilmaista osaamisensa eri tavoin, heillä on oltava mahdollisuus näyttää osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti.

Erityisesti vamman, sairauden ja niihin rinnastettavien oppimisvaikeuksien, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriön, ollessa kyseessä on käytettävä kullekin opiskelijalle parhaiten soveltuvaa arviointimenetelmää.

7.1.3 Näyttöjen suunnitleminen, toteuttaminen ja arvioiminen

Työssäoppimisen aikana annettavissa näytöissä näytöt suunnitellaan yhdessä työpaikkaohjaajan ja / tai opettajan kanssa. Oppilaitosnäytöissä toimielimen alakohtainen edustaja hyväksyy näyttösuunnitelmat.

Ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisessa hyödynnetään tutkintokohtaisia kansallisia ammattiosaamisen näyttöaineistoja.

Ammattiosaamisen näyttö annetaan kaikista ammatillisten opintojen opintokokonaisuuksista, myös ammatillisiin opintoihin sisältyvistä muista valinnaisista opinnoista, jos ne ovat ammatillisia. Myös vapaasti valittavista opinnoista voidaan antaa ammattiosaamisen näyttö, mikäli ne ovat ammatillisia. Yhteisistä opinnoista ei anneta erillisiä ammattiosaamisen näyttöjä.

Tutkintokohtaisesti määritetään annetaanko ammattiosaamisen näyttö yhdestä tai useammasta opinto-kokonaisuudesta kerrallaan tai osasta opintokokonaisuutta. Tutkintokohtaisesti määritetään myös se missä ammattiosaamisen näytöt toteutetaan.

Ammattiosaamisen näytöt on ajoitettava koko koulutuksen ajalle niin, että opiskelijalla on mahdollisuus oppia ammattiosaamisen näytössä arvioitava osaaminen ennen osaamisen näyttämistä ja että opiskelijalla on mahdollisuus parantaa suoritustaan ammattiosaamisen näytöistä saadun palautteen perusteella. Tutkintokohtaisessa osassa määritetään pääperiaatteet ammattiosaamisen näyttöjen sijoittumisesta koulutuksen ajalle.

7.1.4 Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen yhteensovittaminen

Näyttöpaikkoina ovat pääosin työssäoppimispaikat ja näytöt annetaan pääsääntöisesti työssäoppimisjaksoilla. Työelämän edustajalta edellytetään työpaikkaohjaajakoulutuksen suorittamista tai muulla tavalla hankittua asianomaisen alan osaamista ja ammattitaitoa, jota voidaan pitää riittävänä ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnissa.

Mikäli näyttöpaikka on jokin muu kuin työssäoppimispaikka, koulutuksen edustaja varmistaa, että näyttöympäristö vastaa näyttösuunnitelmassa ja / tai näyttöaineistossa määriteltyä ympäristöä. Opiskelijan henkilökohtaiseen työssäoppimissopimukseen kirjataan, mikäli jakson aikana annetaan ammattiosaamisen näyttöjä.

7.1.5 Näytön arviointi

Ammattiosaamisen näyttö on arvioitava arvioinnin kohteittain ja arviointikriteerien mukaisesti. Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit johdetaan tutkintokohtaisesti opetussuunnitelman ja näyttöaineistossa esitetyistä tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä opintokokonaisuuksittain. Arviointikriteerit on määriteltävä tyydyttävän, hyvän ja kiitettävän osaamisen tasojen pohjalta. Arviointi kohdistuu työprosessien, työtehtävien (työmenetelmien, välineiden, materiaalin), työn perustana olevan tiedon ja työturvallisuuden hallintaan sekä yhteisiin painotuksiin ja kaikille aloille yhteiseen ydinosaamiseen.

Työpaikalla järjestettävissä ammattiosaamisen näytöissä näyttöjen arvioitsijoina toimivat opiskelijan työssäoppimisen järjestämisestä laaditussa

sopimuksessa mainitut henkilöt (työssäoppimista ohjaava opettaja, työssäoppimispaikan työpaikkaohjaaja) tai heidän varahenkilönsä yhdessä tai erikseen sekä opiskelija itse. Oppilaitoksessa järjestettävissä ammattiosaamisen näytöissä näyttöjen arvioitsijoina toimivat ko. osaston opettaja/opettajat yhdessä tai erikseen sekä opiskelija itse.

Arviointikeskustelun aluksi opiskelija arvioi näyttönsä. Arviointipäätös perustuu ensisijaisesti opettajan tai työelämän edustajan tai kummankin arviointiin, jossa huomioidaan opiskelijan itsearviointi. Arvosanasta päättäminen perustuu käytyyn arviointikeskusteluun ja keskustelusta tallennettuun arviointiaineistoon. Ammattiosaamisen näyttöä arvioivalla opettajalla on oltava kelpoisuus toimia ammatillisten opintojen opettajana.

Koska jokainen arvioija käyttää julkista valtaa tehdessään opiskelijan arviointiin liittyviä päätöksiä, koulutuksen järjestäjän on varmistettava, että se pystyy tarvittaessa nimeämään julkista valtaa käyttäneen henkilön. Arvioijien esteellisyyteen sovelletaan hallintolakia.

7.1.6 Arvioijien ohjaaminen ja perehdyttäminen

Työssäoppimisesta vastaava opettaja huolehtii työpaikkaohjaajien ja näytön vastaanottajien riittävästä perehdyttämisestä ja ohjaa työelämän edustajia arvioinnin periaatteisiin. Näytön vastaanottaja tulee perehdyttää näyttösuunnitelmaan riittävän ajoissa ennen näytön antamista. Samoin näytön arvioinnin kriteerit tulee olla selvitetty arvioitsijalle.

7.1.7 Opiskelijan tukeminen ja ohjaaminen ammattiosaamisen näytöissä

Ennen näyttöjä varmistetaan, että opiskelija on oppinut riittävät tiedot ja taidot näytöstä suoriutumiseen. Tarvittaessa opiskelijalle annetaan lisää aikaa oppimiselle. Näyttö voidaan osittaa ja tarjota vaihtoehtoisia tapoja näyttää osaaminen, esimerkiksi kirjallisen osuuden täydentäminen suullisesti. Näytön

aikana voidaan myös antaa ohjausta, mutta lisäohjauksen vaikutus arviointiin tulee selvittää opiskelijalle. Tarvittaessa tavoitteet voidaan myös mukauttaa.

Sen lisäksi, mitä laissa ja asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (L 601/2005, 25 c §, A 603/2005, 3 §) on opinnoista tiedottamisesta säädetty. Tukea ja ohjausta tulee saada ennen ammattiosaamisen näyttöjä, niiden aikana sekä ohjaavana palautteena niiden jälkeen.

7.1.8 Ohjaus ja tuki ennen ammattiosaamisen näyttöä

Tiedotetaan ammattiosaamisen näytöistä soveltuvien osien jo opiskelijaksi pyrkiville. Tiedotetaan ammattiosaamisen näytöistä opintojen alkuvaiheessa. Selvitetään kunkin opiskelijan henkilökohtaisen tuen tarve (osaamisen alkukartoitukset). Valmennetaan opiskelijaa itsearviointiin. Opiskelija otetaan mukaan omien näyttöjensä suunnitteluun. Perehdytetään opiskelija ammattiosaamisen näyttöihin hyvissä ajoin ennen näyttöä, käymällä yhdessä opiskelijan kanssa läpi:

- mitä osaamista opiskelijalta edellytetään näytössä
 - miten työssäoppiminen ja näyttö sovitetaan yhteen
 - kuka/kehdä ovat näyttöä arvioimassa
 - miten arvioidaan, mitkä ovat arvioinnin kohteet
 - miten opiskelija itse arvioi itseään (itsearviointi)
 - voiko näyttöjen aikana esittää kysymyksiä ja miten ne vaikuttavat arviointiin
 - miten arviointikeskustelut järjestetään
 - mitä tapahtuu, jos näyttö hylätään tai keskeytetään
 - miten näytöt vaikuttavat opintokokonaisuuden arvosanaan.
-
- Perehdytään mahdollisiin kirjallisiin ohjeisiin ja varmistetaan siitä, että opiskelija ymmärtää, mitä ammattiosaamisen näytössä on tarkoitus tehdä.
 - Perehdytetään opiskelija näyttöpaikkaan ja sen työturvallisuusasioihin.

7.1.9 Ohjaus ja tuki ammattiosaamisen näytön alussa ja aikana

Perehdytään näytön kuvaukseen ja tavoitteisiin esimerkiksi ammattiosaamisen näytöistä laadittujen toteuttamis- ja arviointisuunnitelmien avulla. Luodaan näyttöympäristöön turvallinen ja vapaa ilmapiiri. Ohjataan opiskelijaa yksilöllisen tarpeen mukaan esimerkiksi tukemalla kirjallisten ohjeiden tulkitsemisessa tai ohjaamalla vaikean vaiheen yli kysymyksin. Käydään opiskelijan kanssa tarvittaessa kannustavia ja rohkaisevia keskusteluja näytön aikana. Selvitetään opiskelijalle edeltä käsin ohjauksen laadun ja määrän vaikutus arviointiin.

7.1.10 Ohjaus ja tuki ammattiosaamisen näytön jälkeen

Kerätään palautetta tarvittavin osin myös muilta työntekijöiltä ja asiakkailta. Arviointikeskustelussa keskustellaan näytöstä ja näytön aikana tulleista kokemuksista. Todetaan, millaista opiskelijan osaaminen on suhteessa arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin opiskelijan itsearvioinnin sekä työpaikkaohjaajan ja opettajan tekemän arvioinnin perusteella. Selvitetään opiskelijan vahvuudet ja kehittämiskohteet opiskelijan sekä työpaikkaohjaajan tai opettajan tai kummankin antaman palautteen pohjalta. Kannustetaan opiskelijaa seuraaviin näyttöihin. Mikäli näyttö joudutaan keskeyttämään tai arviointikeskustelussa todetaan, ettei näyttöä ole suoritettu hyväksytysti, suunnitellaan uusintanäyttö ja tukitoimet, joiden avulla opiskelija voi saavuttaa vähintään tyydyttävän tason osaamisen. Tarvittaessa tarkennetaan henkilökohtaisia opiskelusuunnitelmia opiskelijan seuraavien näyttöjen ja opiskelijan tarvitseman tuen ja ohjauksen suhteen. Kootaan opiskelijalta ja työpaikkaohjaajalta palautetta näytön toteutuksesta, ohjauksesta ja arvioinnista näyttökäytäntöjen kehittämistä varten.

8 Pohdinta

Opetussuunnitelmatyön tekemisestä on kohta vuosi ja nyt olemme jo uuden opetussuunnitelman muokkaamisen edessä. Itselleni tämä kyseinen työ oli ensimmäinen ja huomasin, ettei sitä tietämystä vielä ollut mitä olisin siinä tarvinnut. Omien kurssien sisällön ja tavoitteiden ja niiden nivoutumisen työelämän tarpeisiin tietäminen ei vielä riitä, vaan tarvitaan kokonaisnäkemyks koko tietojenkäsittelyn perustutkinnon sisällöstä. Tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa pitäisi selvittää heidän tarpeitaan tulevaisuuden työvoimalle. Työelämällä ei kuitenkaan ole tarpeeksi aikaa sitoutua tällaiseen keskusteluun. Keskusteluista käydään kuitenkin jonkin verran työssäoppimisen yhteydessä ja sieltä onkin noussut monesti esiin näkökulmia, joiden mukaan ammattiopetus tarjoaa ehkä jo liiaksi erityisosaamista. Tällöin on vaarana työelämän perustaitojen häviäminen.

Tarpeeksi yhteistä aikaa ei ollut muiden opettajien kanssa keskusteluun, jolloin työ jäi puolitiehen. Edelleen on itselläni tunne, että opintoja pitää vielä paljon nykyistä enemmän niputtaa yhteen ja tarjota opiskelijoille kokonaisvaltainen näkemys siihen mitä kaikkea heidän osaamiseensa kuuluu. Tämä on tarjottava myös siten, että jokaisen oppiaineen merkitys tulee opiskelijalle ymmärretyksi. Tämä lisää motivaatiota omaksua myös niitä asioita, joita opiskelija ei vielä osaa mieltää tarvittavan.

Opetussuunnitelmaa olisi voinut muokata lopputulosta selvästi enemmän. Nyt opetussuunnitelmaan jäi edelleenkin selvästi kurssimaiseksi. Tarkoitus on kuitenkin koko tietojenkäsittelyn sekä liiketalouden opetushenkilöstön tuella opetusmenetelmällisesti sitoa erilliset kurssit hyvin voimakkaasti toisiaan tukeviksi. Opintokokonaisuuksia sidotaan toisiinsa ja myös ammattiosaamisen näytöissä näytetään moniosaamista eli useampia opintojaksoja yhtä aikaa. Esimerkkinä olkoon digitaalisen viestinnän näyttö, joka pyritään näyttämään, kuin se olisi aito työtilanne.

Tulevaisuuden oma ihanne opetussuunnitelma tietojenkäsittelyn perustutkinnossa olisi seuraavanlainen:

Kuten raportin alussa tuli ilmi, yhteisten aineiden sekä liiketoiminnan opintokokonaisuuksien mieltäminen osaksi ammattitaitovaatimuksia on opiskelijalle vaikeaa. Tämän vuoksi olisi ihanteellista saada mahdollisimman paljon näistä opinnoista ammattiopintojen kanssa yhteisiin projekteihin. Opiskelu koostuisi pääsääntöisesti laajoista projekteista, jotka toteutettaisiin tiimeissä. Liiketoiminnan opettajat toimisivat projekteissa asiantuntijoina ja neuvonantajina. Kun projekteissa olisi päästy alkuun, voitaisiin teoriapohjaa vahvistaa lyhyillä intensiivikursseilla, joissa käsiteltäisiin esimerkiksi kirjanpitoa ja taloushallintoa, juridisia asioita sekä yritystoimintaa. Tämäkin kytkettynä työn alla olevaan projektiin. Tällöin opiskelijoilla olisi rajapinta, johon peilata uusia asioita. Virtuaaliopetuksessa tämä toimisi loistavasti. Opiskelijat ovat useimmiten työelämässä, jolloin he voisivat soveltaa oppimaansa autenttisiin tilanteihin.

Lähteet

Kaksonen, H., Karila, K., Nummenmaa, A. & Virtanen, J.
OPETUSSUUNNITELMA TYÖYHTEISÖN NEUVOTTELUN JA TYÖSSÄ
OPPIMISEN KOHTEENA

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630

Opetushallitus, 17.2.2000, Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman
opetussuunnitelman perusteet